

SEROCKI MIEJSCOWNIK

KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNY PRZEWODNIK PO GMINIE

- Stanisławowo
- Ludwinowo Dębskie
- Ludwinowo Zegrzyńskie
- Zalesie Borowe Marynino
- Świecienica Izbica
- SEROCK**
- Wola Kiełpińska
- Kania Polska
- Gasińdowo
- Kania Nowa
- Nowa Wieś
- Stasi Las
- Zabłocie
- Karolino
- Wola Smolana
- Jadwisin
- Dębinki Guty
- Borowa Góra
- Bolesławowo
- Jachranka
- Cupel Szadki
- Dosin Dębe
- Skubianka
- Wierzbiica
- Lacha

Odcinek 14 - GUTY

Wieś powstała w środku puszczy serockiej

Miejscowość, której głównym walorem jest położenie przy ścianie lasu zegrzyńskiego ma ciekawą historię, ale prawie żadnych godnych uwagi pamiątek, domów czy kapliczek. Warto na początek poświęcić nieco uwagi etymologii jej nazwy, bowiem wbrew niektórym sugestiom nie pochodzi ona od Gotów.

Słownik języka polskiego Jana Karłowicza, Adama Kryńskiego i Władysława Niedźwiedzkiego z 1900 r. odnotowuje wyraz gut o charakterze gwarowym, oznaczający krzywe, koślawe, pełne sęków drzewo. Dlatego uważam, że nazwa wsi ma charakter topograficzny i użyta w liczbie mnogiej wskazuje na miejsce, w którym znajdowały się wykrzywione, np. pochylone przez wiatr, drzewa, tworząc w ten sposób charakterystyczny punkt. Nazwę tę często pisano przez podwójne „t” jak Gutty, a zupełnie przez nieporozumienie fonetyczne, na niemieckiej mapie znalazła się wersja „Chuta”

Wieś powstała prawdopodobnie w I połowie XVII wieku. Nie uwzględnili jej jeszcze autorzy mapy „Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku”, natomiast pierwsza wzmianka, którą ja odnalazłem pochodzi z 1650 r. Właścicielem był wówczas Roslan Zabłocki z Zabłocia. O związku z Zabłociem świadczą i późniejsze informacje. W 1839 r. zapisano, że wieś należy do parafii serockiej, a zeznanie o obszarze Gutów złożyli „starzy” z Zabłocia – Jan Kamiński lat 90 i Szymon Jasiński lat 75. W połowie XVIII wieku, a dokładnie

w 1768 r. zapisano, że wieś była opuszczona i w zasadzie był to las Guty – villa deserta seu sylva Guty. Potwierdza to też zapis z wizytacji generalnej diecezji płockiej z 1775 r., że Guty proboszczowi zegrzyńskiemu „dziesięcinę wytyczną dawać powinny, lecz zarosły, więc nie dają” Właścicielem Zabłocia i Gutów był wówczas Teodor Mokrzycki łowczy zakroczymski. Po jego śmierci dobra szlacheckie Guty wraz z Zabłociem, częściami Jaskułowa i Popowa Borowego należały do jego braci Ludwika i Wojciecha Mokrzykich, synów Józefa

Guty na mapie 1916 r.

Epitafium Stanisława Krasinskiego z kościoła w Woli kiełpińskiej

czesnika gostyńskiego, a pretensje do nich rościł też Paweł Łempicki skarbnik zakroczymski, właściciel Błędostowa i Smogorzewa, żonaty z ich siostrą Marianną.

W 1799 r. dobra te Ludwik Mokrzycki sprzedał Kazimierzowi Szydłowskiemu podkomorzemu ciechanowskiemu, a ten w 1812 r. sprzedał Guty, Izbicę i Zabłocie za blisko 300 tys. złotych Antoniemu Nosarzewskiemu. Przy sprzedaży zabezpieczono na Gutach i Zabłociu zapis 30 tys. wiana dla żony Klary z Nowosielskich Szydłowskiej oraz 18 tys. u Rocha Słomkowskiego, wypłaconych na poczet dzierżawy w 1805 r. Od tego ostatniego część

Guty na mapie 1936 r.

Betonowa kapliczka

Gutów kupić Franciszek Niżyński właściciel Zabłocia, gdzie pobudował karczmę, a w 1836 r. odsprzedał ją Stanisławowi Krasinskiemu z Zegrza. Wcześniej starania o przejęcie dóbr Guty podjął jego ojciec Józef Krasinski, który w procesie sądowym odzyskał od Nosarzewskiego połowę Izbicy, a ponad to pożyczył mu blisko 40 tys. zł. W wizytacji parafii zegrzyńskiej z 1817 r. zapisano że Guty Kolonia mająca 1 dom z dwójgim osób (zapewne karczma) jest przedmiotem sporu między Krasinskim i Nosarzewskim. Ostatecznie Guty w 1841 r. w całości przejął Stanisław Krasinski i uporządkował gospodarstwo. W pewnym sensie można uznać go za założyciela nowych Gut. Początkowo wieś składała się tylko z folwarku, który w 1841 r. miał 61 mórg i 275 przętów, w tym gruntów ornych 24 morgi i 107 przętów, powiększany był jednak stopniowo kosztem lasu, w 1905 r. obejmował już 436 mórg, a w 1930 r. 236 hektarów. Pierwszym gospodarzem w 1888 r. został Franciszek Perczyński, którego gospodarstwo miało 17 mórg i 262 przęty, w tym gruntu ornego 12 mórg i 250 przętów.

Jezus Chrystus na krzyżu, fragment kapliczki z 1908 r.

Kapliczka i wielki krzyż na prywatnej posesji

Kapliczka z 1908 r. przy skrzyżowaniu dróg

W 1940 r. w lesie w pobliżu Gutów miała swój bункier-schron konspiracyjna, antyhitlerowska organizacja pod nazwą „Gotów” (nazwa dotyczyła gotowości do działania). Założył ją prowokator, Franciszek Mirola – który pod postacią zakonnika na terenie parafii zegrzyńskiej oraz w sąsiednich: smogorzewskiej i nasielskiej, udawał agenta gestapo. Członkowie „Gotów” ze Świecienicy i Ludwinowa Zegrzyńskiego, zostali aresztowani przez gestapo 11 listopada 1940 r. we wsi Piskornia i wywiezieni do Ciechanowa. W dniu 28 lutego 1941 r. zostali rozstrzelani w Serocku, w wąwozie nad Narwią, niedaleko cmentarza parafialnego.

Tekst i zdjęcia:
Sławomir Jakubczak